

พระพุทธเจ้าหลวงปางทรงผนวช

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้เขียน: ชาลี เอี่ยมกระสินธุ์

ชื่อบทความ: พระพุทธเจ้าหลวงปางทรงผนวช

ที่มา: เมืองไทยในอดีต : กรุงเทพฯ : ประพันธ์ศาสน์, ๒๕๒๐. หน้า ๕๔ - ๖๕

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การอุปสมบทเป็นประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่ชาวไทยเราถือว่าเป็นกรณียกิจ เมื่อถึงวัยอันสมควรที่จะได้รับการอบรมบ่มนิสัยในทางศาสนาเพื่อให้ได้รับรสพระธรรมคำสอนด้วยการรู้เห็นและปฏิบัติชอบ เพราะศาสนาเป็นคำสั่งสอนที่บ่มจิตใจให้ผ่องแผ้ว และปฏิบัติอยู่ในครองธรรมอันดี โบราณท่านได้กล่าวเป็นการบอกอานิสงส์ว่า การอุปสมบทเป็นการช่วยสืบทอดพระศาสนา จึงเป็นความจริงแท้ เพราะเมื่ออุปสมบทแล้วก็ได้ชื่อว่าเข้าสู่สังคมของผู้บำเพ็ญพรต ต้องรู้จักข้อบังคับและดำเนินชีวิตไปตามครรลองของสังคมนั้น ต้องเรียนรู้ธรรมเนียมซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าพระบรมศาสดา

กฎในพระศาสนา ให้อุปสมบทเมื่อชายผู้นั้นมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ทั้งนี้เพราะชายในวันนี้เป็นวัยที่หนุ่มฉกรรจ์ มีความคิดผาดโผนถ้าไม่มีสิ่งใดมายึดเหนี่ยวจิตใจไว้เสียบ้างก็อาจจะล้าพองใจไปในทางที่ผิดพลาด เมื่อได้เข้าอบรมในพระศาสนาก็จะเป็นวิถีทางที่ดีที่สุด เพราะหลักธรรมจรรยาในร่มผ้ากาสาวพัตร์ก็จะช่วยโน้มนำให้ได้พบความสงบไม่ฟุ้งซ่าน เหตุนี้ชาวไทยจึงยึดมั่นในประเพณีให้มีการบรรพชาอุปสมบทมาแต่โบราณ แม้ว่าจะไม่มีโอกาสบวช ในขณะที่อายุครบบวชก็อาจจะบวชได้ในเมื่อว่างจากภาระกิจอันจำเป็น ผู้ที่มีอายุสูงเมื่อสบโอกาสแล้วก็จะไม่ยอมให้โอกาสนั้นผ่านพ้นไปเสีย ก็พยายามออกบรรพชา เช่นดังพระมหากษัตริย์ไทยได้ออกเสด็จทรงผนวชขณะที่ครองราชย์ คือสมเด็จพระมหาธรรมราชาที่ ๑ (พญาลิไทย) กษัตริย์ในราชวงศ์พระร่วงสุโขทัย ทรงออกผนวชเมื่อ พ.ศ.๑๕๐๕ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถกษัตริย์ราชวงศ์สุพรรณภูมิ สมัยกรุงศรีอยุธยาทรงออกผนวชเมื่อ พ.ศ.๒๐๐๘ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงผนวชเมื่อ พ.ศ.๒๔๑๖ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงผนวชเมื่อ พ.ศ.๒๔๙๔

นับเนื่องต่อกันมาเป็นพระบรมราชประเพณีสืบแต่โบราณที่เจ้านายในพระบรมราชวงศ์ภายหลังที่ทรงโสกันต์หรือเกษมกันต์แล้ว เมื่อพระชนมายุ ๑๕ พรรษา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทรงบรรพชาเป็นสามเณรโดยจัดพระราชพิธีเป็นของหลวงตามลำดับพระเกียรติยศ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นพระบรมราชโอรสเจ้าฟ้าพระองค์ใหญ่ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอยู่ในฐานะรัชทายาทจึงได้รับพระราชทานพระเกียรติยศยิ่งใหญ่ในการที่ทรงผนวชเป็นสามเณรปรากฏตามตำนานว่า

ในปีชวด พ.ศ.๒๔๐๕ ถึงกาลกำหนดที่สมเด็จพระปิยมหาราช เมื่อยังเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์จะผนวชเป็นสามเณร พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดให้จัดการตามแบบเจ้าฟ้าทรงผนวช เหมือนเมื่อครั้งพระองค์ทรงผนวชเป็นสามเณรในรัชกาลที่ ๒ มีการสมโภช ณ พระที่นั่งอนันตสมาคมในพระบรมมหาราชวังที่ซึ่งประทับตรงหน้าบายศรีนั้น โปรดให้มีเพดานระบายเป็น ๔ เสา แขนงดอกไม้สดเป็นที่ประทับ ประดับด้วยเครื่องพระเกียรติยศ มีพานพระศรีเป็นต้น สองข้างพระองค์ แล้วโปรดให้เชิญเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ มีพระมหามงกุฎเป็นต้นมาประดิษฐานไว้บนพระที่นั่งเสวตฉัตรเพื่อให้เป็นสวัสดิมงคล ครั้นเวลาเช้าตั้งกระบวนแห่

ตั้งแต่หน้าพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงฉลองพระองค์กรุยเงิน พระชฎามหากฐินเสด็จส่งพระกรมสมเด็จพระบรมราชาโอรส อันทรงเครื่องต้นอย่างขัตติยกุมาร ทรงพระชฎาห้ายอดโสกันต์เดินพระราชยานแต่เกยศิลาพระที่นั่งอนันตสมาคม ออกทางประตู เทวาพิทักษ์ ไปทางถนนเจริญกรุง ถนนเฟื่องนคร เลี้ยวกลับทางถนนบำรุงเมือง กลับเข้า พระมหาราชวังทางประตูสวัสดิโสภณประทับพลับพลาเปลื้องเครื่องหน้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ แต่งพระองค์รับพระกรอยู่ที่เกย ครั้นเปลื้องเครื่องทรงไปรยทานเสด็จ แล้วทรงพระราชทานพระเสลี่ยง ซึ่งเป็นพระราชยานผูก ๔ เสด็จเข้าไปจนกำแพงลงมาจับพระกร พาขึ้นสู่พระอุโบสถ ทรงบูชานมัสการพระรัตนตรัยแล้วทรงขอบรรพชาต่อหน้าสมเด็จพระมหา สมณเจ้ากรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ซึ่งในขณะนั้นทรงพระยศเป็นกรมหมื่นบวรรั้งมี สุริยพันธ์ ทำมกลางสังฆสันติบาต ๓๐ รูป ครั้นเสด็จเข้าไปขอบรรพชาเสร็จแล้วออกมาทรงผ้า

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ มิได้โปรดให้ราชบัณฑิตทรงถวายเหมือนอย่างเจ้านาย ทรงผนวชมาแต่ก่อน ๆ พระองค์เสด็จมาทรงพระราชทานด้วยพระหัตถ์ ตั้งแต่ผลัดพระภูษาเป็นต้นไป ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่โปรดให้มีการขอนิสัยสามเณร ซึ่งแต่ก่อนไม่เคยมี มีแต่ขอนิสัยเป็นภิกษุ

ครั้นเสด็จการทรงผนวชแล้ว โปรดให้มีกระบี่กระบองที่หน้าพระอุโบสถคือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระจักรดิพงษ์ กับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชศักดิ์สโมสร ทรงกระบี่คู่ ๑ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงอดิศรอุดมเดช กับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง ประจักษ์ศิลปาคม ทรงง้าวคู่ ๑ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร กับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นภูเรศธำรงศักดิ์ ทรงกระบองคู่ ๑ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอุณากรรณอนันตนครชัย กับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ทรงดาบ ๒ มีอยู่ ๑ ในสมัยนั้นเป็น พระราชโอรสที่ยังทรงพระเยาว์อยู่ที่ ๘ พระองค์ แต่งพระองค์ทรงเกี่ยวนมและเครื่องประดับต่าง ๆ เป็นการสมโภช

ครั้นเวลาคำนิมนต์พระสงฆ์ซึ่งมานั่งหัดบาตทั้ง ๓๐ รูปนั้น สวดพระพุทธมนต์ รุ่งเช้าเข้ารับ พระราชทานฉันเป็นการฉลอง ครั้นเวลาบ่ายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราช ดำเนินด้วยรถพระที่นั่งคนลาก ดำรัสให้สมเด็จพระปิยมหาราชเจ้าโดยเสด็จด้วยบรรด พระที่นั่งเคียง ข้างกันเสด็จพระราชดำเนินส่งจนถึงวัดบวรนิเวศวิหาร โปรดให้อยู่พระตำหนักเดิมของพระองค์เมื่อ ทรงผนวชซึ่งเรียกว่า “พระปั้นหยา” และเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมเยียนอยู่เนื่อง ๆ ตลอดสมัย ที่ทรงผนวชเป็นสามเณร

ตามพระราชประเพณีอีกอย่างหนึ่ง คือเจ้านายในพระบรมวงศ์ผู้ทรงผนวชเป็นสามเณรเมื่อออก พรรยาแล้ว ต้องถวายเทศนามหาชาติเมื่อสมเด็จพระปิยมหาราชเจ้าออกพรรษาแล้วในเดือน ๑๒ ก็ได้ ถวายเทศนามหาชาติกัณฑ์สักกบรรพ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงพระอุตสาหะ พระราชนิพนธ์ขึ้นใหม่ด้วยพระองค์เอง เพื่อจะให้ทรงถวายเทศนาในครั้งนั้น โปรดให้พระเจ้าลูกเธอ กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส ซึ่งเป็นพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ทำกระจาดใหญ่บุษบกกัณฑ์เทศน์

เหมือนเมื่อครั้งพระองค์ทรงผนวชเป็นสามเณรถวายเทศน์กัณฑ์มัทรี กระจาดที่กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส ทำครั้งนั้น ตั้งที่สนามชัยตรงหน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ ทำเป็นรูปเรือสำเภาโตเท่าลำสำเภาจริง ๆ จัดของไทยทำอย่างสินค้าของต่าง ๆ ซึ่งนำออกมาวางขายบนปากเรือสำเภาเมื่อเข้ามาจากเมืองจีน ส่วนผลไม้และเครื่องอาหารแต่งประดับประดาเป็นสัตว์น้ำอยู่ตาม ลูกคลื่นรอบ ๆ ลำสำเภา กระจาดใหญ่ครั้งนี้เป็นงานเอิกเกริกมโหฬารมากทีเดียว มหาชนที่ได้ มาชมแสดงความพอใจและอนุโมทนากัน อยู่ทั่วหน้า

ในตอนบ่าย สมเด็จพระปิยมหาราช เสด็จพระราชดำเนิน ด้วยรถพระที่นั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินออกทรงรับและอุ้มลงจากรถพระที่นั่งใน กลางถนน แล้วจึงลง พระกรจนกระทั่งถึงพระที่นั่งทรงธรรมซึ่งจะถวายพระเทศนา เป็นการแสดงเมตตาเยี่ยง พระบรมราชโอรสให้ปรากฏแก่ชนทั้งปวงฯ ในปีขาลนั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เสด็จ ประพาสหัวเมืองฝ่ายเหนือถึงเมืองพิษณุโลก โปรดให้สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเมื่อยังทรงผนวชเป็น สามเณรโดยเสด็จไปในเรือ พระที่นั่งอรรคราชวรเดชด้วย เสด็จออกจากกรุงเทพฯ เมื่อวันที่พฤหัสบดีเดือน ๑๑ แรม ๑ ค่ำ ในสมัยนั้นลำแม่น้ำทางเมืองเหนือยังกว้างเมื่อตอนนี้ เรือพระที่นั่งอรรคราชวรเดชจักร์ ข้าง ๒ ปล่องเป็นเรือไฟขนาดยาว ๓๐ วา ยังเข้าปากน้ำเกษไชย ขึ้นทางลำน้ำเมืองพิศิตรเก่าได้ถึง พิษณุโลกแต่ตอนกลับน้ำลดถึงพิษณุโลกแต่ตอนกลับน้ำลดต้องล่องทางคลองเรียงที่ลำน้ำเมืองพิศิตร ทุกวันนี้ และตอนเสด็จขึ้นไปนั้นเสด็จประทับทอดพระเนตรวัดโพธิ์ประทับช้างในลำน้ำเมืองพิศิตรเก่า ซึ่งเป็นของพระเจ้าเสือทรงสร้างไว้แต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาแล้วว่าเพราะเสด็จสมภพที่นั่น

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เสด็จขึ้นประพาสวัดโพธิ์ประทับช้าง โดยเหตุที่ สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเป็นสามเณรจึงรับสั่งให้ทรงพระราชยานต่างพระองค์และโปรดให้ข้าราชการ แห่หน้าเสด็จ เหมือนกระบวนเสด็จพระราชดำเนิน ส่วนพระองค์นั้นทางพระราชดำเนินตามไปโดย ลำพังทั้งขาขึ้นข้างลง

พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ทรงผนวชเป็นสามเณรอยู่ ๖ เดือน ถึงเดือนยี่ปีขาลจึงได้ ลาผนวช

เมื่อเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๑๑ หรือในคืนวันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีมะโรง สัมฤทธิศก จุลศักราช ๑๒๓๐ มีพระชนมายุ ๑๖ พรรษา ยังไม่ทรง บรรลุนิติภาวะจึงมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จนถึง พ.ศ.๒๔๑๖ มีพระชนม์พรรษาครบ ๒๐ บริบูรณ์ ทรงพระราชศรัทธาประกอบด้วยพระราชอุตสาหะ เสด็จออกทรงผนวชเป็นพระภิกษุได้ทรง ลาเป็นทางราชการแก่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และคณะเสนาบดี ฯลฯ ได้มีสำเนาหนังสือกราบ บังคมทูลของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ว่า

ข้าพระพุทธเจ้าและท่านเสนาบดี พระยา, หลวงและข้าหลวงและข้าธุลีพระบาท ได้รับพระบรมราชโองการ ซึ่งจะลาออกทรงบรรพชาอุปสมบทในเวลาอันสมควร ตามโบราณ ราชตระกูลซึ่งดีต่อพระบรมพุทธศาสนานั้น ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลวงยอมยินดีอนุญาตถวายโดย

พระราชประสงค์ ได้ทรงบรรพชาอุปสมบทแต่พอควรแก่เวลาแล้ว ได้ทรงปริวัตลาออกครอบครอง
สิริราชสมบัติเป็นที่พึงแก่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย และไพร่ประชาราษฎร์ทั้งปวงสืบต่อไปเทอญ

ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานอำนาจมอบราชการใหญ่น้อยให้ข้าพระพุทธเจ้า
ว่ากล่าวบังคับบัญชาพนักงานต่าง ๆ ให้ทราบทั่วกันในที่ประชุมนี้ นั้น พระเดชพระคุณเป็นล้นเกล้า
ล้นกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้าจะขอรับบัญชาการทั้งปวงด้วยความซื่อสัตย์สุจริตโดยยุติธรรมตาม
พระราชกำหนดกฎหมายให้เต็มกำลังสติปัญญาจนตลอดเวลากำหนดนี้

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ขอเดชะฯ

เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์

ปีระกา พ.ศ.๒๔๑๖ วันที่ ๒๑ กันยายน ทรงประกาศในที่ประชุมขออนุญาตเสด็จ
ออกบรรพชาอุปสมบท ตามอดีตขัตติยราชประเพณี วันที่ ๒๖ กันยายน ทรงผนวชใน
พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในที่ชุมนุมสังฆสนนิบาต มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยา
ปวเรศวริยาลงกรณ์เป็นประธาน และเป็นพระราชอุปัชฌายาจารย์ เวลา ๒๑.๐๐ นาฬิกา ล่วงแล้วเสด็จออก
จากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เข้าสู่พระพุทธนิเวศในพระบรมมหาราชวัง ทรงทำทัฬหีกรรมด้วยญัตติ
จุดดกัมมอุปสัมปทา อีกครั้งหนึ่ง ในที่ชุมนุมสังฆ ๗ รูป คือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยา
ปวเรศวริยาลงกรณ์ วัดบวรนิเวศวิหาร ทรงเป็นพระราชอุปัชฌายาจารย์ สมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสสเทว)
วัดราชประดิษฐ์เป็นพระราชกัมมวาจาจารย์ นอกนี้เข้าหัตถบาตเป็นคณะปุระณะ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า
อรุณนิภาคุณกร วัดราชบพิธ สมเด็จพระวันรัต (ทับ พุทฺธสิริ) วัดโสมนัสวิหาร สมเด็จพระพุฒาจารย์
(สรี) วัดปทุมคงคา พระพรหมมุนี (เหมือน) วัดบรมนิวาส พระเทพกวี (เนียม) วัดเครือวัลย์วิหาร
พระจันทร โภจรรคุณ (ยิ้ม) วัดมกุฏกษัตริยารามฯ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงอุปสมบทแล้วเสด็จประทับอยู่ที่พระพุทธรัตนสถาน
มนฑिरารามในพระบรมมหาราชวังชั้นใน เชิญเสด็จสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์
พระราชอุปัชฌายาจารย์ และนิมนต์พระราชกณะผู้ใหญ่ต่างวัดเข้าไปอยู่ด้วยพอครบคณะสงฆ์

การศึกษาธรรมวินัย โปรดพระเถระผู้ใหญ่รับวาระถวายเทศนาอธิบายพระวินัยอันเป็น
 मुखแห่งการปฏิบัติ การปฏิบัติแบ่งกันเป็นตอน ๆ ครั้นทรงผนวชอยู่ครบ ๑๕ วัน แล้วทรงลาผนวช
แล้วทรงรับพระบรมราชาภิเษกอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อทรงผนวชแล้วได้สามวัน ข้าราชการเข้าถวายสักการะดอกไม้ธูปเทียน ๕- ๖ วัน จึงเสร็จ
ด้วยพระราชกฤษฎีกาในระหว่างทรงผนวช ๑๕ วันว่างฝน อำนวยความสะดวกให้แก่กิจการ
เมื่อเสด็จลาผนวชแล้ว ฝนตกตามปกติเป็นการมหัศจรรย์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระราชเทวี แห่งวัดมกุฏกษัตริย์ได้เขียนไว้ตอนหนึ่งว่า

“การผนวชนั้นมีประโยชน์อย่างไร ผู้ที่ไม่เคยบวชอยากจะทราบได้ แม้ผู้เคยบวชแล้วบางคนก็ยังไม่ทราบเพราะบวชพอเป็นกิจยา หาได้ตั้งใจเล่าเรียนศึกษาและปฏิบัติศาสนธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างจริงจังไม่ ฝ่ายผู้บวชแล้วตั้งใจเล่าเรียนศึกษาให้รู้ให้เข้าใจศาสนธรรมแล้ว ปฏิบัติตามคำสอนจริง ๆ ย่อมเล็งเห็นประโยชน์ของการบวช และทราบชัดว่าพระพุทธศาสนามีคุณค่าแก่ตนและแก่โลกอย่างไร ในขั้นต้นที่จะรู้ว่าบวชอย่างไร ก็ต้องอาศัยการเทียบเคียงความเป็นไปของตนเองในเวลาที่กำลังบวชอยู่ กับเวลาที่ยังไม่ได้บวชว่าดีกว่ากันอย่างไร ผู้ที่รู้จักเทียบเคียงย่อมทราบได้ดี และสามารถอธิบายให้ผู้อื่นฟังได้ว่า บวชคืออย่างไร เพราะฉะนั้นการบวชย่อมเป็นการพิสูจน์ศาสนาที่เรานับถือ ถ้าพระพุทธศาสนาจะไม่มีคุณค่าแก่โลกจริง ก็น่าจะสูญสิ้นไปเสียนานแล้วเพราะผู้ที่มีปรีชาฉลาด คงไม่มีใครปรารถนาจะบำรุงรักษาสิ่งที่ไร้ประโยชน์ไว้ แต่ที่ยังมีผู้บำรุงรักษาให้ยั่งยืนมาถึงทุกวันนี้ ก็น่าจะลงสันนิษฐานว่า ต้องเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์แก่โลกอย่างใหญ่หลวงทีเดียว ถ้าเป็นผู้ที่ยังเห็นคุณค่าแล้วก็ยิ่งเป็นผู้มั่นคงเด็ดเดี่ยว ไม่เสียขายทุกอย่างเพื่อศาสนา”

พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงมีพระราชดำรัสตอบพระสงฆ์ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๔๕- ว่า

“ข้าพเจ้าได้แสดงตนแล้วในที่หั่งปวงให้เห็นปรากฏได้ว่าผู้ซึ่งถือพระพุทธศาสนาย่อมเป็นผู้มีธรรมประพฤติดอยู่ ถ้าหากชนภายนอกพระพุทธศาสนาจะไม่เห็นว่าดีกว่า ก็คงจะเสมอด้วยผู้ซึ่งประพฤติดีแล้วในศาสนาของเขาทั้งหลายนั้น ข้าพเจ้าเป็นผู้ได้รับความต้อนรับและความเชื่อถือว่าเป็นผู้ประพฤติดีในหมู่ศาสนาอื่น ๆ ทั่วทุกแห่งและเป็นผู้กลับมาด้วยความยินดีพอใจในศาสนาที่ตนถือว่ามี เป็นศาสนาอันบริสุทธิ์บริบูรณ์ดีทุกประการแล้ว”

ในคราวทรงตั้งพระเถรานุเถระเป็นกรรมการตรวจสอบพระไตรปิฎกชำระให้ถูกต้องด้วยได้มีพระราชดำรัสแก่พระสงฆ์ที่ชุมนุมกัน ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อ พ.ศ.๒๔๓๑ พระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“ก็ธรรมอันใด ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสั่งสอนย่อมเป็นธรรมอันวิเศษอุดมยิ่ง ซึ่งจะทำให้สัตว์พ้นจากทุกข์ภัยได้โดยภัย เป็นธรรมวิเศษเที่ยงแท้ ย่อมจะเป็นที่ปรารถนาของผู้ซึ่งมีปัญญาได้เล่าเรียนตริตรองแล้วปฏิบัติตาม ได้รับผลมากน้อยตามประสงค์ ก็คงจะยังมีผู้ซึ่งอยากเรียนรู้เพื่อปฏิบัติตามสืบในภายหน้าเป็นแท้ จึงเป็นธรรมที่ควรสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่ชนภายนหน้า จึงได้คิดจัดการครั้งนี้ เพื่อจะรักษาพระไตรปิฎกไว้มิให้วิปริตแปรผันเป็นการยกย่องบำรุงพระพุทธศาสนาให้ตั้งมั่นถาวรสืบไป”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้